Archive of SID

الزامات قانونیِ دست‌یابی و تبادل اطلاعات بانکی و مالیاتی در داخل و خارج از کشور

فرشته حاج‌محمدی[1]

تاریخ دریافت :۸۷/۱۲/۴ تاریخ پذیرش : ۸۸/۴/۱۴

چکیده:

موضوع مورد مطالعه در این تحقیق بهبود و توسعه الزامات قانونی برای دست‌یابی و تبادل اطلاعات بانکی و مالیاتی است. بدین منظور، با توسل به روش تحقیق کتابخانه‌ای در چارچوب نوعی مطالعهٔ تطبیقی، ضمن مرور اجمالی رهنمودهای سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD)، وضعیت موجود نظامهای مالیاتی و بانکی ایران از نقطه نظر مبادلهٔ اطلاعات، بررسی و با معیارها و استانداردهای بین-المللی مورد ارزیابی قرار گرفته است. یافته‌های مقاله در نهایت به ارائهٔ پیشنهاداتی در خصوص بهبود روند موجود منتهی گردیده است.

واژه‌های کلیدی:

رازداری بانکی، اطلاعات بانکی، تبادل اطلاعات، مالیات

۱- مقدمه

تامین مخارج دولت از طریق درآمدهای مالیاتی و غیر سرمایه‌ای، هدف مطلوب تمامی کشورهای جهان است. مالیات به عنوان یکی از ابزارهای سیاست‌گذاری مالی نقش بسیار مهمی را در تامین هزینه های جاری دولت ایفا می کند. بنابراین، تقویت و پشتیبانی همه جانبه سازمان مالیاتی در کلیه کشورها مورد توجه است. توانمندی سازمان مالیاتی در هر کشوری به عوامل متعددی بستگی دارد. اساساً کارآیی دستگاه مالیاتی زمانی محقق می گردد که درونداد سیستم، یعنی «پرسنل، اطلاعات، مواد

[1] پژوهشگر دفتر مطالعات و تحقیقات مالیاتی

www.SID.ir

Archive of SID

اولیه، قوانین و مقررات و روشهای جاری» بتواند برونداد مورد نظر و مطلوب یعنی «درآمد دولت، رضایت مردم، عدالت و رفاه اجتماعی» را تأمین نماید (آلم و مارتینز- واسکوئز ، ۲۰۰۱)

بدیهی است که تحقق کامل برونداد‌های فوق تنها زمانی حاصل خواهد شد که ارتقاء هر یک از این پارامترها به موازات رشد پارامترهای دیگر صورت گیرد یعنی اگر با اتخاذ تصمیماتی گذرا یا نامعقول، سطح درآمدهای عمومی دولت از محل افزایش درآمدهای مالیاتی ارتقاء یابد اما رضایت مردم یا عدالت اجتماعی تحت الشعاع قرار گیرد و یا فرضاً مردم تأثیر درآمدهای دولت را در رفاه و آسایش عمومی خود احساس نکنند، نمی‌توان ادعا کرد که سیستم کارآیی داشته است. همچنین اگر در ورودی (درونداد) سیستم، برخی از عوامل اصلاح گردد و بقیه مغفول بماند، باز هم به نتیجه (خروجی) مطلوب دست پیدا نخواهیم کرد.

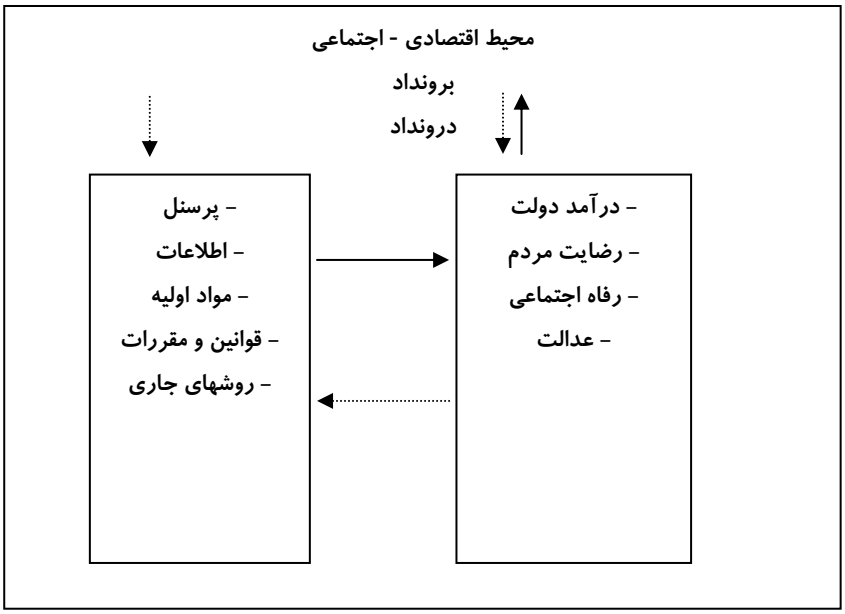

نمودار کارآیی دستگاه مالیاتی

مثلاً اگر اصلاح قوانین و مقررات مالیاتی در شرایطی بی عیب و نقص انجام شود اما از «اصلاح مدیریت نیروی انسانی» غفلت شود یا محیط اقتصادی- اجتماعی موجود، اطلاعات مورد نیاز (از حیث

www.SID.ir

Archive of SID

کنترل ورودی ـ خروجی بنگاههای اقتصادی) را در اختیار دستگاه قرار ندهد، باز هم برونداد مطلوبی حاصل نخواهد شد.

از میان پارامترهای یاد شده، غنی بودن منابع اطلاعاتی سازمان مالیاتی به دلیل نقش مهم آن در تشخیص صحیح مالیات، افزایش درآمدهای مالیاتی، ممانعت از فرارهای مالیاتی و در نتیجه رعایت عدالت و رضایت جامعه بسیار حائز اهمیت است. در بین منابع اطلاعاتی نیز اطلاعات بانکها و دسترسی سازمان مالیاتی به این اطلاعات دارای اهمیت ویژه ای است.

امروزه بیشتر کشورها به اتفاق آراء بر مصالح و منافع حاصل از دسترسی به اطلاعات بانکی در راستای اهداف مالیاتی و مبادله اطلاعات در سطح بین‌الملل اذعان دارند. با این حال، دستیابی به این اطلاعات به دلایل متعددی که مهمترین آنها رعایت اصل «رازداری بانکی» است با دشواریهایی همراه است. در این مقاله ضمن پرداختن به اهمیت اصل رازداری بانکی و آثار نامطلوب داخلی و بین المللی در مورد فقدان دستیابی به اطلاعات بانکی در راستای اهداف مالیاتی، تلاشهای سازمان OECD، بررسی وضعیت فعلی کشورهای عضو سازمان مزبور، و مروری بر وضعیت ایران، برخی تدابیر در زمینهٔ نحوهٔ تبادل اطلاعات بانکی و مالیاتی ارائه می‌گردد.

۲- اهمیت رازداری بانکی

رازداری بانکی در برخی از کشورها از ریشه‌های عمیق فرهنگی و تاریخی برخوردار است. رازداری بانکی شرط اصلی سیستم بانکداری است. اگر مشتریان از محرمانه بودن روابط خود با بانکها مطمئن نباشند، از سپردن پول و امور مالی خود به آنها امتناع می‌کنند. افشای غیر مجاز اطلاعات بانکی مشتری به افراد طرف معاملهٔ وی (مثلاً بستانکاران یا مشتریان) می‌تواند سلامت امور مالی مشتری را به مخاطره اندازد. بنابراین، در راستای انجام امور تجاری، لازم است بانکها درجهٔ بالایی از رازداری را تضمین نمایند. رازداری بانکی در وهلهٔ نخست از روابط قراردادی میان بانک و مشتری ناشی می شود. این حمایت در بسیاری از کشورها تحت عنوان قوانین «حفظ حریم خصوصی امور مالی مشتری» مطرح است.

رازداری بانکی و اعتمادی که از این راه به نظام بانکداری کشور اعطاء می‌شود، می‌تواند محرکی برای توسعه صنعت خدمات مالی باشد. بخش خدمات مالی و بانکی عموماً سودآور و رو به رشد است که این امر خود تا حدود زیادی معلول همان اصل رازداری بانکی است. کارایی نظام بانکی، نرخهای رایج

www.SID.ir

Archive of SID

بهره و شرایط کلی اوضاع سیاسی و اقتصادی نیز تصمیمات مربوط بـه محـل دریافـت خـدمات مـالی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

در عین حال، دسترسی مراجع مالیاتی به اطلاعات بانکی نبایـد بـه دلیـل اهمیـت رازداری بـانکی در ثبات نظام بانکی کشور نادیده انگاشته شود. رفع محدودیتهای رازداری بانکی برای دسترسی بـه اهـداف مالیاتی باید با اقدامات سخت امنیتی همراه باشد تا از بکارگیری اطلاعات، صرفاً در جهت اهـداف خـاص قید شده در قانون اطمینان حاصل شود. به عنوان مثال، در کشورهای عضو OECD تدابیری امنیتـی بـه شرح زیر اتخاذ شده است: استعلام از بانک در خصوص صاحب حساب خـاص بـا تأییـد مـأموران ارشـد؛ کسب اطلاعات از بانکها طی فرآیندهای قضایی یا رسمی؛ اعمال جریمه‌های سـنگین کیفـری یـا پـولی برای مأمورانی که اطلاعات کسب شده را افشا می کنند یا مورد سوءاستفاده قرار می‌دهند و یا تلفیقـی از اقدامات فوق. در بعضی کشورها، صاحبان حسابها از درخواست سـازمان امـور مالیـاتی مبنـی بـر کسـب اطلاعات حسابهای بانکی خود مطّلع مـی‌شـوند. بـه عـلاوه، در کشـورهای عضـو OECD رونـد بسـیار سختگیرانه‌ای برقرار شده است تا در صورت تهیهٔ اطلاعات برای سازمان امور مالیـاتی از آنهـا در مقابـل افشای غیر مجاز محافظت به عمل آید. حمایت از حقوق مؤدیان و حفظ اطلاعات بـانکی آنهـا بـویژه در کشورهای در حال گذار که در صدد برقراری سیستم‌های دقیق بانکی و مالیاتی هستند حائز اهمیت بسیار است. در سیستم‌های بانکی برای جلب و حفظ اعتماد مردم لازم است تا از اطلاعات در مقابل افشای غیر مجاز محافظت شود.

۳- تأثیرات نامطلوب رازداری بانکی

۳-۱- آثار نامطلوب داخلی

عدم دست‌یابی به اطلاعات بانکی در راستای اهداف مالیاتی آثار نامطلوب داخلی متعددی بـه همـراه دارد. این امر توانایی ادارات مالیاتی برای تعیین و وصول مبالغ صحیح مالیاتی را تقلیل می‌دهد. به علاوه، ممکن است مؤدیان با بهره‌مندی از اصل رازداری بانکی و کتمان درآمد نیل به اهـداف مالیـاتی را تحـت تاثیر قرار دهند. فقدان دست‌یابی به اطلاعات بانکی گاه سبب می‌شود که درآمد حاصل از کسب و کـار و دارایی‌های غیرمنقول بیش از فعالیتهای زیرزمینی، فعالیتهای غیرقانونی و درآمد کتمان شده متحمل بـار مالیاتی شوند. این امر باعث رواج بی‌عدالتی‌های مالیاتی در بین مؤدیـان تمکـین کننـده و مؤدیـان فاقـد

www.SID.ir

Archive of SID

رفتارهای تمکینی می‌شود و بطور مشخص «عدالت افقی» را در میان مؤدیان مالیاتی مخدوش می‌کند چراکه درآمد مؤدیان تمکین کننده پس از کسر مالیات، کمتر از درآمد کسانی است که با برخورداری از رازداری بانکی کشورها از افشای درآمدهای خود محافظت می‌کنند. به علاوه، اگر فقدان دست‌یابی به اطلاعات بانکی باعث کاهش قابل توجه درآمدهای مالیاتی گردد، دولتها به دلیل مشکلات تأمین هزینه مجبور خواهند شد تا در مورد ارائه خدمات تجدید نظر کنند.

از این گذشته، فقدان دست‌یابی به اطلاعات بانکی در سطح سازمان امور مالیاتی، هزینه‌های تمکین را افزایش می‌دهد چرا که لازم می‌شود برای یافتن اطلاعات تحت حمایت رازداری بانکی تلاش شود. این تلاشهای مضاعف، منابع با ارزش را از سایر فعالیتهای سازمان مالیاتی منحرف می‌کند. این امر بار اضافه‌ای را بر سازمان مالیاتی تحمیل می کند.

ادارات مالیاتی و مؤدیان هر دو می‌توانند از گزارش خودکار اطلاعات توسط مؤسسات مالی بهره مند شوند. گزارش خودکار اطلاعات از سوی مؤسسات مالی از نظر رسیدگی به اطلاعات گزارش شده مؤدیان سودمند است. همچنین، گزارش‌دهی خودکار، ادارات مالیاتی را در اجرای برنامه‌ها یاری می‌کند و چه بسا با کاهش بار تمکین، مؤدیان نیز از این برنامه ها سود برند. بدون دسترسی به اطلاعات بانکی نیل به هیچ یک از این منافع میسّر نیست.

در صورت عدم دست‌یابی ادارات مالیاتی به اطلاعات بانکها (از طریق درخواست‌های ویژه برای اطلاعات و یا از طریق گزارش‌دهی خودکار) ممکن است هزینه‌های تمکین مؤدیان افزایش یابد و یا مسئولیت ارائه گزارش‌های اضافی به آنان تحمیل گردد.

فرار مالیاتی مودیان با سوءاستفاده از رازداری بانکی و کتمان ماهیت واقعی معاملات و درآمدها از مراجع مالیاتی باعث کاهش اعتماد مؤدیان وظیفه‌شناس نسبت به عدالت در سیستم مالیاتی می‌گردد. باور به عدالت محوری سیستم مالیاتی در تشویق به تمکین داوطلبانه مؤدیان الزامی است. با افزایش تعداد مؤدیانی که سهم بار مالیاتی خود را غیرمنصفانه می‌دانند، احتمالاً تعداد موارد عدم تمکین نیز افزایش می‌یابد.

در نهایت، کشورهایی که بطور غیرمعقول از دسترسی به اطلاعات بانکی جلوگیری می‌کنند و در عین حال از درآمدهای مالیاتی اندک نیز برخوردارند پس از چندی خود را تا حدود زیادی تأمین کنندهٔ منابع مالی قاچاقچیان مواد مخدر، عاملان جرایم سازمان‌یافته و دیگر عناصر تبهکارانه خواهند یافت. با استقرار

www.SID.ir

Archive of SID

چنین الگوهایی کنترل تاثیرات داخلی این عوامل دشوار خواهد بود و چه بسا یکپارچگی مراجع دولتی نیز تضعیف شود.

۳-۲- آثار نامطلوب بین‌المللی

آزادسازی بازارهای مالی و پیشرفت فن‌آوری‌ها در حوزه سیستمهای ارتباطی، دست‌یابی به تسهیلات بانکی خارجی را آسان نموده و توسعه داده است. در حال حاضر، با گسترش دست‌یابی مردم به اطلاعات و فن‌آوری‌ها احتمال عدم تمکین از قوانین مالیاتی در سطح بین‌المللی نیز افزایش یافته است. این امر نیازمند همکاری وسیع بین‌المللی است. کشورهای دارای قوانین رازداری بانکی یا روالهای محدوده کننده دستیابی به اطلاعات بانکی، مراجع مالیاتیِ خود را از ارائه اطلاعات به موجب قراردادهای مالیاتی یا دیگر مساعدتهای قانونی دو جانبه به همتاهای خود در دیگر کشورها باز می دارند و این امر برقراری همکاری‌های بین‌المللی را محدود خواهد کرد.

به علاوه، عدم دست‌یابی به اطلاعات بانکی برای مقاصد مالیاتی ممکن است باعث تخریب جریانهای مالی و سرمایه‌ای گردد و رقابت‌های مضر مالیاتی را سبب شود. گزارش سازمان OECD با عنوان «رقابت زیانبار مالیاتی: معضل نوظهور جهانی» در شناسایی اقدامات زیانبار مالیاتی به فقدان انتقال مؤثر اطلاعات به ویژه اطلاعات بانکی به عنوان یکی از عوامل مهم در کنار سایر عوامل اشاره دارد. تأثیرات روال یا قوانین رازداری بانکی یک کشور در رقابت ناسالم مالیاتی، به میزان دست‌یابی مراجع به اطلاعات بانکی در راستای مقاصد مالیاتی بستگی خواهد داشت. فقدان دست‌یابی به اطلاعات بانکی ممکن است ناشی از قوانین رسمی نباشد بلکه از سیاست‌های اداری یا روال بازدارندهٔ انتقال اطلاعات نشأت گرفته باشد.

پیشرفت فن‌آوری، انجام معاملات بین‌المللی و دست‌یابی به مؤسسات مالی کشورهای خارجی را در سطح وسیع امکان پذیر ساخته است که این امر می تواند پایه‌های مالیاتی دیگر کشورها را بطور جدی تخریب کند. در نتیجه، امروزه عدم تمکین از قوانین مالیاتی در سطح بین‌الملل، بیش از گذشته سازمانهای امور مالیاتی را تهدید می کند. به همین دلیل، دستیابی مراجع مالیاتی به اطلاعات بانکی طرفهای قرارداد از اهمّیت فزاینده ای برخوردار است.

www.SID.ir

Archive of SID

۴- تلاشها و پیشنهادات سازمان توسعه و همکاری اقتصادی برای بهبود دستیابی به اطلاعات بانکی

در سال ۲۰۰۰ کمیته امور مالی سازمان توسعه و همکاری اقتصادی، گزارشی در خصوص بهبود مبادله اطلاعات بانکی در پی درخواست اطلاعات از یک مودی خاص منتشر نمود. در این گزارش برای دست‌یابی به اطلاعات بانکی در راستای اهداف مالیاتی استانداردی آرمانی تشریح گردید. طبق این گزارش، کلیه کشورها باید از امکان دست‌یابی مستقیم و غیرمستقیم به اطلاعات بانکی در راستای اهداف مالیاتی برخوردار باشند تا مراجع مالیاتی بتوانند ضمن افزایش درآمدهای مالیاتی به شکلی کارآمد در مبادله بهینهٔ اطلاعات با طرفین قرارداد خود مشارکت نمایند.

در این گزارش تدابیر و اقداماتی به شرح زیر ارائه گردید تا کشورها با اتخاذ آنها به سمت استاندارد مورد بحث حرکت نمایند:

- ممنوعیت افتتاح حسابهای مستعار یا بی‌نام؛
- الزام موسسات مالی به شناسایی مشتریان معمول و اتفاقی و نیز افراد ذینفع از حسابهای افتتاحی یا معاملات انجام شده؛
- مرور شرایط منافع مالیاتی داخلی که مراجع مالیاتی را از کسب و ارائه اطلاعات به طرفهای قرارداد مالیاتی باز می دارد با این هدف که در صورت نیاز، قوانین و مقررات مربوطه تغییر یابند؛
- ارزیابی سیاستها و رویه‌هایی که مراجع مالیاتی را از دست‌یابی مستقیم و غیرمستقیم به اطلاعات بانکی در راستای اهداف مالیاتی باز می دارد و تغییر این سیاستها در صورت ضرورت؛
- اتخاذ ابتکارات مناسب برای تشخیص دیون مالیاتی و دیگر مقاصد سازمان مالیاتی با این هدف که قوانین و مقررات در صورت نیاز تغییر یابند؛
- بهبود قابلیتها و توانمندی نظامهای اطلاعاتی؛
- ارزیابی نحوه توسعه راهبرد تمکین داوطلبانه برای ترغیب مودیانی که قبل از این با بهره‌گیری از رازداری بانکی در سایر کشورها از اظهار صحیح ثروت و درآمد خود اجتناب نموده‌اند؛
- ترغیب کشورهای غیر عضو OECD برای بهبود دسترسی به اطلاعات بانکی برای کلیه اهداف مالیاتی.

www.SID.ir

Archive of SID

بدنبال انتشار گزارش سال ۲۰۰۰ و با اخذ پیشنهادات و بازخورهایی از کشورها، پیشرفتهایی حاصل گردید که متعاقباً در گزارش سالهای ۲۰۰۳ و ۲۰۰۷ اِعمال شد و گزارش اولیه در دو نوبت به روزرسانی و منتشر گردید که به طور خلاصه در زیر به آنها اشاره می شود.

۵- نتایج پیشرفت کار در کشورهای عضو OECD

* ممنوعیت افتتاح حسابهای بی‌نام یا مستعار

دست‌یابی مراجع مالیاتی به اطلاعات بانکی زمانی ارزشمند است که بانک اطلاعات مطمئن و مفیدی را در خصوص شناسایی مشتری خود و ماهیت و میزان مبادلات مالی وی در اختیار داشته باشند. چنانچه حسابهای افتتاح شده در بانک با شماره‌گذاری و یا اسامی مستعار باشد، بگونه‌ای که هویت صاحب حساب برای خود بانک نیز ناآشنا باشد، دستیابی مؤثر سازمان امور مالیاتی به اطلاعات با مشکل مواجه خواهد شد. قبلاً در کشورهای اتریش، مجارستان و جمهوری چک افتتاح حسابهای بی‌نام یا مستعار امکان‌پذیر بود که پس از گزارش سال ۲۰۰۰ با اعمال اصلاحات قانونی مورد نیاز افتتاح این قبیل حسابها ممنوع گردید.

* حذف شرط وجود بهره مالیاتی داخلی در مبادله اطلاعات

در گزارش سال ۲۰۰۰ کشورها به حذف «شرط وجود منافع مالیات داخلی» در ارائه اطلاعات به طرفین قرارداد خود تشویق شدند. در آن زمان ایرلند، ژاپن، یونان، لوکزامبورگ و انگلستان وجود این شرط را برای ارائه اطلاعات به طرفهای قرارداد خود الزامی می‌دانستند. اما تا سال ۲۰۰۳ با اعمال اصلاحات قانونی در کشورهای ایرلند و ژاپن این شرط ملغی شد. کشورهای یونان، لوکزامبورگ و انگلستان نیز در این رابطه به پیشرفتهایی دست یافتند. پس از آن، کشور انگلستان در سال ۲۰۰۶ با تغییر قوانین داخلی خود وجوب شرط بهره مالیات داخلی را در قراردادهای مالیاتی دو جانبه حذف نمود. از ۸۲ کشور مورد مطالعه در گزارش گردهمایی جهانی تنها پنج کشور قبرس، هنگ‌کنک، چین، مالزی، فیلیپین و سنگاپور وجود بهره مالیات داخلی را برای کسب و ارائه اطلاعات به طرفین قرارداد الزامی می دانند.

www.SID.ir

Archive of SID

*** دستیابی به اطلاعات بانکی برای اهداف کیفری مالیات**

عموماً بسیاری از کشورها برای ارائه کمک در تحقیقات کیفری (از جمله تحقیقات کیفری مالیاتی) از اصل «اتهام جرم مضاعف» تبعیت می‌کنند. این اصل معمولاً در صورت مشابهت تعاریف جرمهای مالیاتی مانعی برای مبادله اطلاعات به شمار نمی‌رود. اما در صورت مغایرت تعاریف جرمهای مالیاتی اصل استاندارد «اتهام جرم مضاعف» می‌تواند به طرز چشمگیری از مبادلهٔ اطلاعات مربوط به موضوع جرمهای مالیاتی در بین طرفین قرارداد ممانعت به عمل آورد. از این رو، در گزارش پیشرفت سال ۲۰۰۳ تعریف مشترکی از مصادیق «تقلب مالیاتی» به شرح زیر ارائه گردید (که البته مصادیق آن صرفاً به موارد ذیل محدود نمی‌شود):

- قصور در تمکین به تکالیف قانونی مربوط به نگهداری اسناد و مدارک (از جمله ارائه و استفاده از مدارک غلط یا ناقص، عدم تهیه مدارک، تخریب اسناد و مدارک، تهیه یا استفاده از مدارک جعلی)؛
- قصور در تمکین به تکالیف قانونی برای گزارش‌دهی اطلاعات (از جمله قصور در تنظیم اظهارنامه مالیات بر درآمد یا مدارک رسمی دیگری که تعیین کننده دیونات مالیاتی باشند)؛
- گنجاندن اطلاعات غلط یا اشتباه (از جمله حذف اطلاعات) در یک مدرک رسمی که منجر به کاهش نادرست مبلغ مالیاتی قابل پرداخت شود؛
- سازمان‌دهی صوری ورشکستگی با هدف ممانعت از وصول مالیات؛
- ادعای نادرست و عامدانه در خصوص بازپرداختها؛
- قصور تعمدی در تمکین به تکالیف مالیاتی که موجب کاهش غیرقانونی درآمدهای مالیاتی شود.

طبق گزارش سال ۲۰۰۰، در کشورهای لوکزامبورگ و سوئیس به دلیل محدودیت تعریف تقلب مالیاتی و نیز به کارگیری اصل «اتهام جرم مضاعف»، دست‌یابی و مبادله اطلاعات از جمله اطلاعات بانکی با طرفین قرارداد از سخت‌گیری قابل توجهی برخوردار بوده است.

www.SID.ir

Archive of SID

کشور سوئیس با امضای دو تفاهم‌نامه با کشورهای آلمان و نروژ که بترتیب در تاریخهای ۲۰۰۲ و ۲۰۰۵ صورت پذیرفته است، در مبادله اطلاعات به ویژه اطلاعات بانکی با طرفین قرارداد خود با هدف شناسایی تقلبهای مالیاتی به موفقیت‌هایی دست یافته است.

*** دستیابی به اطلاعات بانکی برای اهداف مدنی مالیاتی**

گزارش سال ۲۰۰۰ نشان می‌دهد که اکثریت کشورهای عضو OECD از امکان دست‌یابی به اطلاعات بانکی در راستای مقاصد مدنی مالیاتی برخوردارند و صرفاً وجود محدودیت در کشورهای اتریش، بلژیک، یونان، لوکزامبورگ، پرتغال و سوئیس گزارش شده است. پس از انتشار گزارش سال ۲۰۰۰، کشورهای یونان، لهستان، پرتغال و انگلستان با اعمال اصلاحات و تغییرات لازم به موفقیت هایی در این راستا دست یافتند. اما در کشورهای اتریش، بلژیک، لوکزامبورگ و سوئیس هنوز در خصوص بهبود دستیابی به اطلاعات بانکی در جهت مقاصد مدنی گزارشی داده نشده است.

*** پیشرفت در اتخاذ تدابیری برای بهبود قابلیتها و توانمندی‌های اداری سیستم‌های اطلاعاتی**

کمیته امور مالی OECD در ژانویه سال ۲۰۰۵ رویهٔ انتقال استاندارد جدیدی را مبتنی بر آخرین پیشرفتهای فن‌آوری اطلاعات به تصویب رساند که در حال حاضر مورد استفادهٔ بسیاری از کشورها است. شورای اتحادیه اروپا نیز رویه‌های استانداردی را برای پیاده‌سازی دستورالعمل پس‌انداز اتحادیه اروپا پذیرفته است که عمدتاً مبتنی بر رویه انتقال استاندارد OECD است و بنابراین تداوم و کارایی بیشتر در امر مبادله خودکار اطلاعات در میان کشورهای عضو اتحادیه اروپا و OECD را تضمین می‌کند. همچنین کمیته امور مالی سازمان OECD در همان سال برای سرعت بخشیدن به مبادله اطلاعات درخواستی و یا مبادله همزمان اطلاعات در پرونده‌های مقتضی، رویه‌های مبادله الکترونیکی مطمئن (یعنی برنامه ارتباط مراجع ذیصلاح در پرونده‌های سرّی که به پیامهای الکترونیکی ضمیمه می‌شوند) را مورد تأیید قرار داده است.

کشور چین در مرحله استقرار یک سیستم مبادله اطلاعات بانکی با سازمان مالیاتی و سازمان مبادلات ارزی است. مراجع مالیاتی با استفاده از این سیستم ضمن افزایش دستیابی به اطلاعات بانکی و

www.SID.ir

Archive of SID

آگاهی از انتقال وجوه توسط اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی به خارج از کشور، انتقال این اطلاعات به طرفین قرارداد را برحسب درخواست یا به صورت خودکار بهبود خواهند بخشید.

* معرفی راهبردهای تمکین داوطلبانه

در بند بیست و سوم گزارش سال۲۰۰۰، کشورها به توسعه استراتژی تمکین داوطلبانه ترغیب شده‌اند تا مؤدیانی که در گذشته با بهره‌گیری از رازداری بانکی اقدام به کتمان درآمد کرده‌اند، درآمد و ثروت خود را اظهار نمایند.

در سال ۲۰۰۳، نتایج بررسی کشورهایی که راهبردهای تمکین داوطلبانه را در کشور خود پیاده نموده بودند نشان می‌داد که در غالبِ این کشورها به استثنای ایرلند و آمریکا بیشترِ راهبردهای تمکینی به شکل «عفو عمومی مالیاتی» بوده‌اند و جز برخی تخفیفها در اعمال جرایم، هیچگونه کاهش مالیات و یا تعقیبات کیفری مطرح نبوده است. بر اساس این بررسی، استراتژی عفو عمومی مالیاتی برای کلیه مودیان قابل اجرا بود و بنابراین دامنه وسیعی از مالیاتها از جمله مالیاتهای مستقیم و غیر مستقیم را در برداشته است. همچنین بررسی به عمل آمده نشان می‌دهد که وجود ارتباطات برای موفقیت راهبردهای تمکین و عدم تکرار تخلفات ضروری است. در این راهبردها استفاده از رسانه‌ها و سایتهای سازمانهای امور مالیاتی و ارتباط تنگاتنگ با موسسات مالی مورد تاکید قرار داشته است. بخشی از موفقیت این راهبردها به خاطر تمایل دولتها برای انتقال محاسبات خود در جهت پیگیری و یا تهیه منابع دیگر برای شناخت موارد عدم تمکین است.

۶- شرایط مالیاتی جدید در سطح بین‌الملل[۱]

از سال ۲۰۰۰ به بعد گرایش به سمت یکپارچگی بازارهای مالی، پیشرفت فن‌آوری ارتباطات و انسجام بیشتر کشورهای مربوط به گروههای منطقه‌ای سرعت یافته است. این شرایط باب جدیدی را برای مودیان متخلف گشوده است تا از زیر بار تعهدات قانونی خود بگریزند. این امر به نوبه خود بخشهای دولتی را نیز نسبت به ضرورت وجود همکاریهای بین‌المللی هوشیارتر ساخته است. همچنین این پیشرفتها موجب می شود تا شفافیت و کارایی در امر مبادله اطلاعات بیشتر مورد توجه قرار گیرد از جمله

۱. گزارش پیشرفت بهبود دسترسی به اطلاعات بانکی در راستای اهداف مالیاتی، سال ۲۰۰۷

www.SID.ir

Archive of SID

دستیابی مناسبتر مراجع مالیاتی به اطلاعات بانکی جامعه بین‌المللی با قبول شماری از اقـدامات از جملـه موارد زیر به این چالشها پاسخ داده اند:

۶-۱- کنوانسیون الگوی ۲۰۰۲ در خصوص مبادله اطلاعات در موضوعات مالیاتی

این کنوانسیون در سال ۲۰۰۲ شکل گرفت و تا به امروز نیز برای مبادله بهینـه اطلاعـات کیفـری و مدنی مالیات مورد استفاده است. این توافق موارد درخواست اطلاعات را تحت پوشـش قـرار مـی‌دهـد و صریحاً به موضوعات «بهره مالیاتی داخلی» و «مبادله اطلاعات بانکی» اشاره دارد. بموجب ایـن توافـق، تهیه و ارائه اطلاعات الزامی است حتی اگر کشور دریافت دارنده درخواسـت بـرای مقاصـد مالیـاتی خـود نیازی به آن اطلاعات نداشته باشند. مراجع ذیصلاح کشورهای طرف قرارداد باید از اختیـارات لازم بـرای کسب اطلاعات از نظام بـانکی و سـایر موسسـات مـالی برخـوردار باشـند. در حـال حاضـر، بسـیاری از کشورهای عضو و غیر عضو OECD این توافق نامه را امضا کرده‌اند و برخی دیگر نیـز در حـال مـذاکره برای پیوستن به آن هستند.

۶-۲- ماده ۲۶ کنوانسیون الگوی مالیـاتی OECD در خصـوص مبادلـه اطلاعـات درآمد و سرمایه

معمولاً کنترل مبادلات اطلاعات بـه موجـب قراردادهـای مالیـاتی بـا اسـتفاده از مقـررات مـادهٔ ۲۶ کنوانسیون الگوی مالیاتی OECD در خصوص درآمد و سرمایه انجام می‌پذیرد. با اصلاح این ماده در ماه جولای سال ۲۰۰۴ و با افزودن استانداردهای قید شده در گزارش سال ۲۰۰۰ به آن، این ماده با اقـدامات فعلی کشورها همسو و هم راستا گردیده است.

www.SID.ir

Archive of SID

۶-۳- حمایت سیاسی از استانداردهای OECD در رابطه با شفافیت و کارایی مبادلات اطلاعاتی

در ۲۰ نوامبر سال ۲۰۰۴، در اجلاس برلین، وزرا و روسای بانک مرکزی کشورهای گروه بیست[۱] تعهد خود مبنی بر رعایت استانداردهای مطلوب شفافیت و مبادله اطلاعاتی برای اهداف مالیاتی را که توسط کمیته امور مالی OECD تنظیم شده است، اعلام نمودند و از دیگر مراکز مالی و کشورهای عضو و غیر عضو OECD که هنوز استانداردها را نپذیرفته‌اند دعوت کردند تا ضمن پذیرش این استانداردها اقدامات مقتضی را به ویژه در فراهم آوردن امکانات دست یابی به اطلاعات بانکی اتخاذ نمایند.

۶-۴- دستورالعمل پس‌انداز اتحادیه اروپا

به موجب دستورالعمل پس انداز اتحادیه اروپا (EC/ ۴۸/ ۲۰۰۳) که از اول جولای سال ۲۰۰۵ به مورد اجرا درآمده است، هر یک از کشورهای عضو اتحادیه اروپا در راستای اهداف مالیاتی بطور خودکار اطلاعات بهرهٔ پرداختی به اشخاص مقیم دیگر کشورهای عضو را گزارش می‌دهند.

مطابق ماده (۲)۱۷ دستورالعمل پس‌انداز، مقررات دستورالعمل برای کلیه کشورهای عضو قابل اجراست به استثنای سوئیس، لیختن اشتاین، سنت مارینو، موناکو و آندورا که اقداماتی همتراز را بر مبنای قراردادهای دو جانبه با جامعه اروپا به مورد اجرا می‌گذارند. این دستورالعمل تصریح کرده است که پنج کشور فوق بابت بهره پرداختی شرکتها مالیات تکلیفی اعمال نمایند. درآمد حاصل از مالیات تکلیفی بین کشورهای کسر کننده مالیات و کشور فرد مقیم اتحادیه اروپا به نسبت ۲۵ :۷۵ تقسیم می شود. نرخ مالیات تکلیفی در طول سه سال اول ۱۵٪، برای سه سال بعد ۲۰٪ و پس از آن ۳۵٪ است. در این دستورالعمل، رویه‌ای پیش‌بینی شده است که مطابق آن، فرد ذینفع از بهره می‌تواند به مسئولیت شرکت پرداخت کنندهٔ بهره برای اطلاع رسانی به مراجع ذیصلاح کشور متبوع فرد ذینفع، ازمالیات تکلیفی اجتناب کند. بیست و پنج کشور عضو اتحادیه اروپا همراه با ده مستعمرهٔ آنها این توافق نامه را امضا نموده‌اند.

---

۱. این کشورها عبارتند از آرژانتین، استرالیا، برزیل، کانادا، چین، فرانسه، هند، اندونزی، ایتالیا، ژاپن، مکزیک، روسیه، عربستان سعودی، آفریقای جنوبی، کره جنوبی، ترکیه، انگلستان، آمریکا و اتحادیه اروپا

www.SID.ir

Archive of SID

۶-۵- ارزیابی دست‌یابی به اطلاعات بانکی در گزارش OECD

ارزیابی واقعی ۸۲ کشور عضو و غیرعضو OECD تحت عنوان همکاری بین‌المللی در *همایش جهانی مالیات* سازمان OECD منتشر گردید. این گزارش مبین پیشرفتها و اصلاحاتی در افزایش شفافیت و مبادله اطلاعات در راستای اهداف مالیاتی بود. طبق نظر این گزارش، در طول چند سال اخیر بسیاری از کشورهای مورد بررسی با معرفی قواعدی در خصوص تکالیف مشتری و اختیارات گردآوری اطلاعات به موفقیت‌های قابل توجهی دست یافته‌اند. بسیاری از این کشورها قراردادهای اجتناب از اخذ مالیات مضاعف یا قراردادهای مبادله اطلاعات مالیاتی را بر مبنای کنوانسیون الگوی ۲۰۰۲ پذیرفته‌اند و بسیاری دیگر نیز در حال مذاکره در خصوص چنین توافق نامه‌هایی هستند. صرفاً تعداد محدودی از کشورهای غیرعضو از جمله قبرس، هنگ کنگ، چین، مالزی، فیلیپین، و سنگاپور پاسخگویی به درخواست اطلاعات همتاهای خود را منوط به وجود بهره مالیاتی داخلی می‌دانند. تعداد معدودی از کشورها نیز هستند که هنوز در مواجهه با موضوعات مالیاتی کیفری مبادله اطلاعات را محدود می‌کنند. شماری دیگر نیز دستیابی به اطلاعات بانکی را در موضوعات مالیاتی مدنی دشوار می‌نمایند.

۷- نحوهٔ کسب اطلاعات از وضعیت حساب مشتریان در ایران

در قوانین و مقررات مختلف ایران مراجعی پیش‌بینی شده است که می‌توانند اطلاعات بانکی مشتریان را اخذ، موجودی آنها را توقیف یا مسترد نمایند و یا اطلاعات آنها را اخذ و وجوه آنها را توأماً توقیف نمایند. به منظور آشنایی اجمالی با مقررات مذکور مباحث این بخش در سه زیربخش بیان می‌گردد و با توجه به موضوع مورد بحث صرفاً موارد مربوط به سازمان امور مالیاتی کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی تشریح می‌شوند:

۷-۱- مراجعی که صرفاً مجاز به کسب اطلاعات بانکی مشتریان می‌باشند:

به موجب تصویب‌نامه شماره ۱۱۳۸۴- ۸۱م/ت۲۷۷۴۱/ه مورخ ۱۳۸۲/۱/۲۶ هیئت وزیران «حسابهای خصوصی افراد در بانکها جزء حقوق ملت، مندرج در فصل سوم قانون اساسی به ویژه اصل ۲۲ آن می‌باشد و بانکها به عنوان وکیل و یا امین مشتریان موظفند هر گونه اطلاعات در این زمینه را جز در مواردی که قانون‌گذار ترتیب خاص دیگری برای ارائه اطلاعات راجع به حسابهای خصوصی افراد در

www.SID.ir

Archive of SID

بانکها معین نموده باشد، فقط با درخواست صاحب حساب یا بر اساس استعلام و یا حکم قضایی دادگاه صالح ذیربط ارائه نمایند». این مراجع قانونی وفق مقررات موضوعه فقط قادر هستند که اطلاعات بانکی مشتریان را از بانک مربوطه اخذ نمایند بدون اینکه بتوانند وجوه آنها را توقیف و یا مسترد نمایند. این مراجع عبارتند از سازمان امور مالیاتی کشور، سازمان بازرسی کل کشور، وزارت اطلاعات، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، تعزیرات حکومتی، کارشناسان رسمی دادگستری، اداره کل خزانه، بانکها، حسابرسان مؤسسه هوشمندیار، و بازرسان اعزامی اداره نظارت بر بانکها.

۷-۱-۱- سازمان امور مالیاتی کشور

طبق تبصرهٔ مادهٔ ۲۳۱ *قانون مالیاتهای مستقیم* اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۲۷، سازمان امور مالیاتی کشور می‌تواند اسناد و اطلاعات بانکی مربوط به مودیان را اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی از طریق وزیر امور اقتصادی و دارایی کسب نماید و بانک مکلف به ارائه اطلاعات مأخوذه می باشد.

به موجب ماده ۳۴ *قانون مالیاتهای مستقیم*، بانک مکلف است ظرف یک ماه از تاریخ اطلاع از فوت مشتری صورت اموال متوفی اعم از وجوه نقد، سفته، جواهر، سهام یا سهام‌الشرکه متوفی را تنظیم نموده و به حوزهٔ مالیاتی محل تسلیم نمایند. همچنین در صورت مراجعه مأموران اداره امور مالیاتی، بانک موظف است دفاتر و اسناد و اطلاعات مربوط به مشتریان متوفی را برای رسیدگی در اختیار آنها قرار دهد.

همچنین بر اساس تبصرهٔ ۱ مادهٔ ۱۸۶ *قانون مالیاتهای مستقیم*، اعطای تسهیلات بانکی به اشخاص حقوقی و همچنین صاحبان مشاغل از طرف بانکها و سایر مؤسسات اعتباری منوط به اخذ گواهی‌های زیر خواهد بود:

۱) گواهی پرداخت یا ترتیب پرداخت بدهی مالیاتی قطعی شده

۲) گواهی ادارهٔ امور مالیاتی مربوط مبنی بر وصول نسخه‌ای از صورتهای مالی ارائه شده به بانکها و سایر مؤسسات اعتباری.

علاوه بر موارد فوق طبق مادهٔ ۳۰ *قانون مالیات بر ارزش افزوده* مصوب ۱۳۸۷، کلیه بانکها، مؤسسات و تعاونی‌های اعتباری، صندوقهای قرض‌الحسنه و صندوق تعاون مکلفند، صرفاً اطلاعات و اسناد لازم مربوط به درآمد مؤدیان را که در امر تشخیص و وصول مالیات مورد استفاده می‌باشد، حسب

www.SID.ir

Archive of SID

درخواست رئیس کل سازمان امور مالیاتی کشور به سازمان مزبور اعلام نمایند. اشخاص مزبور در صورت عدم ارائهٔ اطلاعات و اسناد مذکور مسئول جبران زیان وارده به دولت خواهند بود.

۷-۲- مراجع قانونی که می‌توانند اطلاعات بانکی و موجودی مشتریان بانک را کسب و توقیف نمایند:

مراجع ذیل قانوناً می‌توانند اطلاعات بانکی مشتریان را اخذ نمایند و بانک مکلف به ارائه اطلاعات مورد درخواست آنها می‌باشد:

۱- دادگاههای حقوقی عمومی
۲- دادگاههای کیفری عمومی
۳- دادگاههای انقلاب اسلامی
۴- دادگاههای نظامی
۵- دادستان و دادیاران و بازپرسان دادسراهای عمومی و انقلاب
۶- دادستان و دادیاران و بازپرسان دادسراهای نیروهای مسلح
۷- قضات اجرای احکام مجتمع های قضایی

مراجع فوق به لحاظ قانونی قادر خواهند بود که موجودی مشتریان را به طور موقت (قرار تأمین خواسته) یا قطعی (با ارسال رونوشت اجرائیه صادره) توقیف و مسترد نمایند و بانک مکلف است در صورتی که حسابهای معرفی شده دارای وجه باشد، تا میزان مبلغ اعلامی، وجوه مشتریان را توقیف نموده و طبق دستور صادره اقدام نمایند.

۷-۳- سایر قوانین مربوط به وظایف بانکها در قبال سازمان امور مالیاتی

مادهٔ ۵ *قانون مبارزه با پولشویی کشور*: کلیهٔ اشخاص حقوقی از جمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانکها، مؤسسات مالی و اعتباری، مسجدها، بیمهٔ مرکزی، صندوقهای قرض‌الحسنه، بنیادها و مؤسسات خیریه و شهرداریها مکلفند آئین‌نامه‌های مصوب هیئت وزیران در اجراء این قانون را به مورد اجرا گذارند.

www.SID.ir

Archive of SID

مادهٔ ۷ *قانون مبارزه با پولشویی*: اشخاص، نهادها و دستگاههای مشمول این قانون (موضوع مـواد ۵ و ۶) بر حسب نوع فعالیت و ساختار سازمانی خود مکلف به رعایت موارد زیر هستند:

– احراز هویت از ارباب رجوع در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، احراز صحت و هویت نماینده و وکیل و اصیل در مواردی که قرینه ای بر تخلف وجود دارد.

تبصره– تصویب این قانون ناقض مواردی که در سایر قوانین و مقـررات احـراز هویـت الزامـی شـده است، نمی‌باشد.

– ارائه اطلاعات، گزارشها، اسناد و مدارک مربوط به موضوع این قانون به شـورای عـالی مبـارزه بـا پولشویی در چارچوب آئین‌نامه مصوب هیئت وزیران.

– گزارش معاملات و عملیات مشکوک به مرجع ذیصلاحی که شورای عالی مبارزه با پولشویی تعیین می‌کند.

– نگهداری سوابق مربوط به شناسایی ارباب رجوع، سوابق حسابها، عملیات و معاملات به مدتی کـه در آیین‌نامهٔ اجرایی تعیین می شود.

– تدوین معیارهای کنترل داخلی و آموزش مدیران و کارکنان به منظور رعایـت مفـاد ایـن قـانون و آئین‌نامه‌های اجرایی آن.

مادهٔ ۸ *قانون مبارزه با پولشویی*: اطلاعات و اسناد گردآوری شده در اجراء این قانون صـرفاً در جهـت اهداف تعیین شده در قانون مبارزه با پولشویی و جرائم منشاء آن مورد استفاده قرار خواهد گرفـت. افشـاء اطلاعات با استفاده از آن به نفع خود یا دیگری به طور مستقیم و غیرمستقیم توسط مـأموران دولتـی یـا سایر اشخاص متعهد در این قانون ممنوع است و متخلف به مجازات مندرج در قـانون مجـازات انتشـار و افشاء اسناد محرمانه و سری دولتی مصوب ۲۹/۱۱/۱۳۵۳ محکوم خواهد شد.

۸- نتیجه‌گیری:

با توجه به تصویر کلی وضعیت ایران و سایر کشورهای عضو OECD نقاط اشتراق و افتراقی آشـکار می‌شود که بطور خلاصه به شرح زیر فهرست گردیده است:

www.SID.ir

Archive of SID

الف- وجوه اشتراک

- غالب کشورهای عضو OECD در رابطه با رازداری بانکی از مقررات صریح قانونی برخوردار هستند. در ایران نیز بانکها بموجب اصل ۲۲ فصل سوم قانون اساسی ملزم به حفظ اسرار مشتریان خود هستند.
- در کشورهای عضو OECD با قید موارد استثناء و مراجع ذیصلاح مشخص امکان دستیابی به اطلاعات بانکی در راستای اهداف مالیاتی پیش‌بینی شده است. در ایران نیز بموجب ماده ۲۳۱ *قانون مالیاتهای مستقیم* و ماده ۳۰ *قانون مالیات بر ارزش افزوده* مراجعی برای دستیابی به اطلاعات بانکی مشخص شده‌اند.
- در ایران نیز همانند بسیاری از کشورهای عضو OECD در جهت مبارزه با پولشویی اقداماتی در راستای کاهش رازداری بانکی اتخاذ گردیده است (رجوع شود به زیربخش «سایر قوانین مربوط به وظایف بانکها در قبال سازمان امور مالیاتی»).
- در ایران نیز مانند کشورهای عضو OECD افتتاح حسابهای مستعار یا بی‌نام ممنوع است و برای افتتاح حساب یا ارائه هرگونه خدمات بانکی احراز هویت صاحب حساب یا نماینده وی الزامی است و برای این کار ارائهٔ کارت ملی، شناسنامه، کد پستی، نشانی محل سکونت یا شماره تلفن ضرورت دارد.
- در کشورهای عضو OECD بانکها مکلفند در صورت درخواست مراجع قضایی و دادگاهها اطلاعات بانکی را در اختیار بگذارند. در ایران نیز در شرایط مشابه وضع به همین منوال است.
- در کشورهای عضو OECD فرد صاحب حساب لزوماً از درخواست مراجع مالیاتی برای کسب اطلاعات بانکی آگاه نمی‌شود. در ایران نیز اطلاع‌رسانی به مودی در این خصوص ضرورتی ندارد.
- بانکها در کشورهای عضو OECD در صورت تخلف از ارائه اطلاعات به مراجع ذیصلاح مشمول جریمه‌های نقدی، لغو مجوز و یا در برخی موارد حبس می شوند. در ایران نیز بانکها در صورت عدم ارائه اطلاعات بانکی مسئول جبران خسارت وارده به دولت خواهند بود.

www.SID.ir

Archive of SID

ب- وجوه اختلاف

- ❖ در ایران اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی برخلاف کشورهای عضو OECD فاقد شماره شناسایی مودی منحصر به فرد (TIN) هستند.
- ❖ در بیشتر کشورهای عضو OECD بانکها ملزم به ارائهٔ خودکار برخی اطلاعات بانکی نظیر بهره پرداختی و شخص دریافت دارنده ، مانده حساب‌ها در پایان سال و کلیه درآمدهای ناشی از سرمایه و غیره به مراجع مالیاتی هستند که در ایران چنین اقدامی صورت نمی‌گیرد.
- ❖ در برخی از کشورهای عضو OECD، «بانک اطلاعاتی متمرکزی» از حسابهای بانکی در نزد سازمان امور مالیاتی وجود دارد. البته این قبیل بانکهای اطلاعاتی تا سال ۲۰۰۰ صرفاً در کشورهای فرانسه، مجارستان، کره، نروژ و اسپانیا وجود داشته است. در ایران در شرایط حاضر چنین پایگاه داده‌هایی در اختیار سازمان امور مالیاتی کشور نیست.
- ❖ بر خلاف ایران کشورهای عضو OECD در مجامع اقتصادی مختلف و انعقاد قراردادهای متعدد تبادل اطلاعات بانکی شرکت داشته‌اند.
- ❖ کشورهای عضو OECD عموماً از آخرین فن‌آوریهای روز دنیا در تبادل اطلاعات در قالب قراردادهای تبادل اطلاعات بانکی استفاده می‌کنند. چنین امکانی در ایران فعلاً معمول نیست.

با توجه به موارد قید شده در فوق کاملاً بدیهی است که ایران از غالب زیرساختهای قانونی برای تبادل اطلاعات بانکی در داخل و خارج از کشور برخوردار است و احتمالاً ضعف در سیاست‌گذاری‌های اجرایی و بین‌المللی مانع از بهره‌برداری بهینه از چنین زیرساختهایی می‌شود. در بخش پایانی مقالهٔ حاضر سعی بر آن است تا با استفاده از تجربیات موفق کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری اقتصادی پیشنهاداتی برای بهبود دستیابی به اطلاعات بانکی به شرح زیر ارائه گردد:

- ➢ در بسیاری ازکشورها با شناسایی روشهای کارآمد و یا با توجه به ضرورت اجرای قراردادهای دوجانبه در امر تبادل اطلاعات بانکی با سایر سازمانها در سطح داخل و خارج از کشور اصلاحات قانونی اِعمال گردیده است. در ایران نیز لازم است پیش‌بینی و یا حذف موانع قانونی موجود در امر تبادل اطلاعات بانکی در راستای اهداف مالیاتی مد نظر قرار گیرد.

www.SID.ir

Archive of SID

- همانگونه که در ماده ۲۳۱ قانون مالیاتهای مستقیم اشاره شده است وزیر امور اقتصادی و دارایی می‌تواند امکان دسترسی به اسناد و اطلاعات بانکی مودیان را فراهم آورد. با توجه به نقش وزیر در سیاست‌گذاریهای کلان و تأسیس سازمان امور مالیاتی کشور پیشنهاد می شود که اختیار قانونی تصریح شده در ماده قانونی فوق همانند ماده ۳۰ قانون مالیات بر ارزش افزوده با تنظیم و تصویب ماده واحده یا اتخاذ روشهای قانونیِ تفویض اختیار بر عهده رئیس سازمان امور مالیاتی گذارده شود تا امکان دستیابی به اطلاعات ورودی و خروجی بنگاههای اقتصادی بطور مستقیم برای دستگاه مجری قانون مالیاتهای مستقیم مهیا گردد.
- به نظر می‌رسد همکاری بین‌المللی کشور ایران در امر تبادل اطلاعات چندان قابل توجه نیست در حالیکه تحقق کامل ماده یک *قانون مالیاتهای مستقیم* که کلیهٔ اشخاص حقیقی و حقوقی ایرانی را نسبت به کلیه درآمدهایی که در داخل و خارج از کشور ایران تحصیل می‌کنند، مشمول پرداخت مالیات نموده است، جز در صورت وجود قراردادها و توافق‌نامه‌های تبادل اطلاعات میسر نخواهد بود. از آنجایی که شناسایی درآمد خارج از کشور اشخاص به غیر از برخی موارد معدود بدون اظهار خود مؤدی امکان پذیر نیست، وجود چنین قراردادهایی می‌تواند سازمان امور مالیاتی کشور را در امر شناسایی مودیان و درآمدهای خارج از کشور یاری نماید. لذا امکان-سنجی انعقاد قراردادهای مبادله اطلاعات بانکی با کشورهای دارای قرارداد اجتناب از اخذ مالیات مضاعف و یا انعقاد همزمان این دو نوع قرارداد در آینده مؤکداً پیشنهاد می‌گردد.
- یکی از روشهای دست‌یابی به اطلاعات بانکی که در بیشتر کشورهای عضو OECD دیده شده و بسیار موفق بوده است، روش مبادله اطلاعات بطور خودکار و تکلیفی است. در ایران، ساز و کار گزارش خودکار اطلاعات بانکی به مراجع مالیاتی در حال حاضر موضوعیت ندارد. پیشنهاد می‌گردد دست‌کم در خصوص مؤدیان بزرگ ساز و کار ارائهٔ خودکار اطلاعات بانکی به کار گرفته شود یا حداقل کاربرد آن در آیندهٔ نزدیک امکان‌سنجی گردد.
- با توجه به اختیار مراجع قضایی برای دست‌یابی به اطلاعات بانکی و توقیف حساب افراد، باید امکان تعامل تنگاتنگ این مرجع با سازمان امور مالیاتی کشور فراهم شود تا در صورت مقتضی به تشخیص سازمان امور مالیاتی توقیف حساب مؤدیان خاطی میسر گردد.

www.SID.ir

Archive of SID

- پیشنهاد می‌شود مسئلهٔ مبادله اطلاعات بانکی در مجامع بین‌المللی اقتصادی نظیر سازمان ECO که ایران در آن عضویت دارد امکان‌سنجی و با سایر کشورهای عضو به مذاکره گذارده شود.

فهرست منابع

۱. *آیین نامه مستندسازی جریان وجوه در کشور مورخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۲ هیئت وزیران.*

۲. ادارهٔ آموزش و مدیریت بانک ملی ایران (۱۳۸۵). *حقوق بانکی -۱*. تهران: شرکت چاپ و نشر بانک ملی ایران.

۳. *تصویب‌نامه شماره ۱۱۳۸۴- ۸۱م/ت۲۷۷۴۱/ه* مورخ ۱۳۸۲/۱/۲۶ هیئت وزیران.

۴. *قانون مالیات بر ارزش افزوده* مصوب ۱۳۸۷.

۵. *قانون مالیاتهای مستقیم*، اصلاحیهٔ مصوب ۱۳۸۱.

۶. *قانون مبارزه با پولشویی.*

۱. Alm, J. and Martinez-Vazquez, J. (۲۰۰۱), “Institutions, paradigms and tax evasion in developing and transition countries” paper presented in *Public Finance in Developing and Transition Countries: A Conference in Honor of Richard Bird.* Georgia State University

۲. OECD (۲۰۰۰). *Improving Access to Bank Information for Tax Purposes*. Paris: OECD Publications Service.

۳. OECD (۲۰۰۳). *Improving Access to Bank Information for Tax Purposes, Progress Report.* Paris: OECD Publications Service.

۴. OECD (۲۰۰۷). *Improving Access to Bank Information for Tax Purposes, Progress Report.* Paris: OECD Publications Service.

www.SID.ir

Archive of SID

www.SID.ir